

YETİŞKİNLER İÇİN HIZLI ERTELEME ANKETİNİN TÜRKÇE GEÇERLİK VE GÜVENİLİRLİK ÇALIŞMASI

Selin Karakaya¹, İrem Akyol Ertekin², Bedriye Öncü³

¹Ankara Mamak Devlet Hastanesi, Psikiyatri Bölümü, Ankara

²Yozgat Şehir Hastanesi, Psikiyatri Bölümü, Yozgat

³Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi, Psikiyatri Anabilim Dalı, Ankara

Giriş: Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğunun(DEHB) yaşam kalitesini etkileyen temel zorluklarından biri dürtüselliktir. Bu durum, potansiyel sonuçlar düşünülmeden aceleyle yapılan eylemler, ödüllü ertelemede zorlanma ve anlık sonuçlara yönelme eğilimiyle karakterizedir. DEHB tanılı bireyler genellikle ödül beklemekte zorlanırlar ve uzun vadeli gecikmeleri içeren durumlarda etkili şekilde işlev görmekte güçlük çekerler. Bu çalışmanın amacı, gecikmeye yönelik davranışları değerlendirmek üzere geliştirilen özbildirim temelli bir araç olan Yetişkinler İçin Hızlı Erteleme Ölçeği'nin(HEA) Türkçe geçerlik ve güvenilirliğini sağlamaktır.

Yöntemler: Çalışmaya DEHB tanılı 86 yetişkin (ortalama yaş = 25,86 ± 6,53) ve 79 sağlıklı kontrol (ortalama yaş = 29,85 ± 6,95) dahil edilmiştir. Katılımcılar, Yetişkin DEHB Kendi Bildirim Ölçeği (ASRS), Hastane Anksiyete ve Depresyon Ölçeği (HADÖ) ve gecikme hoşnutsuzluğu ile gecikme indirimini boyutlarını değerlendiren HEA'nın Türkçe versiyonunu doldurmuştur. İç tutarlılık Cronbach alfa katsayısı ile değerlendirilmiştir. Faktör yapısı, Varimax rotasyonu ile temel bileşenler analizi kullanılarak incelenmiş, test-tekrar test güvenirliliği Spearman korelasyonu ile değerlendirilmiştir.(Etik Kurul Karar no: İ10-732-23)

Sonuçlar: Cronbach alfa katsayıları, Gecikme Hoşnutsuzluğu alt ölçeği için 0.81, Gecikme İndirimi alt ölçeği için ise 0.86 olarak bulunmuş ve iyi düzeyde iç tutarlılık göstermiştir. Faktör analizi, orijinal ölçekle tutarlı şekilde iki faktörlü bir yapı ortaya koymuş; faktör yükleri Gecikme Hoşnutsuzluğu için 0.54 ila 0.88, Gecikme İndirimi için 0.64 ila 0.78 arasında değişmiştir. Test-tekrar test analizi, kabul edilebilir düzeyde güvenilirlik göstermiştir (Gecikme Hoşnutsuzluğu için $\rho = 0.34$, Gecikme İndirimi için $\rho = 0.59$; $p < 0.001$). DEHB grubundaki korelasyon analizleri, HEA alt ölçek puanları ile ASRS hiperaktivite/dürtüsellik alt ölçeği puanları arasında anlamlı pozitif ilişkiler olduğunu göstermiştir (Gecikme Hoşnutsuzluğu için $\rho = 0.264$, $p = 0.014$; Gecikme İndirimi için $\rho = 0.431$, $p < 0.001$). Ayrıca, DEHB grubunda HEA puanları ile HADÖ puanları arasında herhangi bir ilişki bulunmamıştır.

Tartışma ve Sonuç: HEA'nın Türkçe versiyonu, yetişkinlerde gecikmeye yönelik davranışları değerlendirmede geçerli ve güvenilir bir araçtır. Sonuç olarak kısa ve klinik uygunluğu sayesinde, karmaşık nöropsikolojik değerlendirmelere pratik bir alternatif sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu (DEHB), gecikme indirimini, dürtüsellik